

ALDINA

19

GUTENBERG

SANTIAGO H. AMIGORENA

ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΜΟΥ ΛΟΓΙΑ

Μετάφραση
Τιτίκα Δημητρούλια

Τίτλος πρωτοτύπου:
Santiago H. Amigorena, *Mes derniers mots*
Copyright © P.O.L. éditeur, 2015
All rights reserved

ΕΚΔΟΣΕΙΣ GUTENBERG

SANTIAGO H. AMIGORENA

**ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΜΟΥ
ΛΟΓΙΑ**

Μετάφραση
Τιτίκα Δημητρούλια

GUTENBERG || ALDINA-19

7

Ἐδῶ καὶ τρεῖς ἡμέρες ἔνιωθα τὸν θάνατο νὰ τριγυρίζει καὶ πάλι γύρω μας — κι ἤξερα ὅτι δὲν εἶχε ἔρθει γιὰ μένα, ἀλλὰ γιὰ ἐκεῖνον.

Ὁ Γιώργος εἶχε πεθάνει δώδεκα μέρες νωρίτερα.

Ἀπὸ τότε ποῦ εἴχαμε μείνει οἱ δύο μας μόνο, τρώγαμε σιωπηλοί: καμιὰ λέξη δὲν ἔμοιαζε νὰ ἀρμόζει στὴν ἐρημιὰ μας. Ποῦ καὶ ποῦ μόνο, τὸ βράδυ, γύρω ἀπὸ τὴ φωτιά, ἀλλάζαμε καμιὰ κουβέντα. Ποῦ καὶ ποῦ μόνο, τὸ βράδυ, ὁ Οὐίλλιαμ μοῦ ζητοῦσε νὰ τοῦ διαβάσω μερικές σελίδες: τὰ μάτια του ἦταν κουρασμένα.

Μοῦ ἔδινε τὸ βιβλίο του κι ἐγὼ διάβαζα:

— *Θεὸς εἶν' ὁ ἄνθρωπος σὰν ὀνειρεύεται, ζητιάνος σὰν συλλογιέται.*¹

1. Φρήντριχ Χαίλντερλιν, *Υπερίων ἢ Ὁ ἐρημίτης στὴν Ἑλλάδα*, μτφρ. Λαυρέντιος Γκέμερεϋ, Ἀθήνα: Ἡριδανός, 1982, σ. 16. (Στὴ βιβλιογραφικὴ παραπομπὴ τηρεῖται ἡ ὀρθογραφία τῆς ἔκδοσης.) Τὸ συγκεκριμένο κείμενο τοῦ Χέλντερλιν λειτουργεῖ διακειμενικὰ ὡς κατὰ Genette ὑπο-κείμενο (hypo-texte) στὸ ὑπερκείμενο (hyper-texte) τοῦ Ἀμιγκορένα. Ὁ Ἀμιγκορένα, ὡστόσο, παραλλάσσει, κάποιες φορές, τὸ κείμενο τοῦ Χέλντερλιν ἢ συναιρεῖ διαφορετικὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ βιβλίο. Οἱ ἀλλαγές αὐτὲς σημειώνονται στὴ συνέχεια, καθὼς εἶναι περισσότερο ἢ λιγότερο σημαίνουσες. Ὁ Χέλντερλιν δὲν εἶναι ὥστόσο ὁ μοναδικὸς συγγραφέας μὲ τὸν ὁποῖο συνομιλεῖ ὁ Ἀμιγκορένα, ὅπως θὰ δοῦμε στὴ συνέχεια, καὶ οἱ ἐπιλογές του αὐτὲς ἀποτελοῦν συγχροτηκὰ στοιχεῖα τοῦ νοήματος τοῦ ἔργου (Νίτσε, Μπόρχες κ.ἄ.). Γιὰ τὴ διακειμενικότητα τοῦ ἔργου, βλ. Παράρτημα.

Ὅλες οἱ σημειώσεις εἶναι τῆς μεταφράστριας.

Γνώριζα πώς ήξερε απέξω τὸ βιβλίο. Εἶχε ἔρθει στὴν Ἀθήνα ἀρκετὸ καιρὸ μετὰ ἀπὸ μένα, κρατώντας στὰ χέρια του μόνον δύο πολὺ χοντρά τετράδια καὶ τὸ παλιὸ αὐτὸ βιβλίο χωρὶς ἐξώφυλλο.

Τὸν εἶχα ἀκούσει νὰ τὸ διαβάζει μεγαλόφωνα στὸ φῶς τῆς ἡμέρας.

Τὸν εἶχα ἀκούσει, μὲς στὴ νύχτα, νὰ τὸ ἐμπιστευ-
εται στὸ φεγγάρι μὲ ἓνα δύσπιστο μурμουρητό.

Τὸν εἶχα ἀκούσει νὰ τὸ λέει μόνος του ἀπέξω, μέσ' ἀπὸ τὰ δόντια του, σὰν νὰ ἔψαχνε ἀκούραστα τὸ νόημα τῶν λέξεων ποὺ ἦταν γραμμένες στίς σελίδες του.

Τὸ ὄνομα τοῦ τὸ εἶχε δώσει ὁ Γιώργος.

Τὸ «Οὐίλλιαμ Σαίξπηρ» θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθεῖ ἓνα παρανόμι γελοῖο, κοροϊδευτικό, ἀλλὰ ἐκεῖνος δὲν παραπονέθηκε. Ποτέ του δὲν παραπονιόταν.

“Ὅταν ἦρθε, ἤμασταν ἀκόμη κάμποσες ἑκατοντάδες. Ἐρχόταν ἀπὸ τὸν Βορρά. “Ὅπως ὅλοι μας, εἶχε καταλάβει φτάνοντας πὼς ἡ ἱστορία του, ὅσο γεμάτη ἀπελπισία κι ἂν ἦταν, ἔμοιαζε μὲ τίς δικές μας. Ὅρισμένοι, παρότι τὸ καταλάβαιναν, δὲν μπορούσαν νὰ συγκρατηθοῦν καὶ θρηνοῦσαν συνέχεια τοὺς νεκροὺς τοὺς ἀνάμεσα στοὺς νεκροὺς μας. Αὐτὴ ἦταν ἡ σπαραξικάρδια μουσικὴ ὑπόκρουση τῶν τελευταίων μηνῶν τῆς ἀνθρωπότητας.

Πολλοὶ ἔκλαιγαν. Ἐκεῖνος ὄχι. “Ὅταν ἦρθε, δὲν ἀνέφερε τὸ παραμικρὸ ἀπὸ τὴν προσωπικὴ του ἱστορία.

Μόνον μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Γιώργου, ὅταν εἶχα με-
μείνει πιά οἱ δύο μας, μοῦ εἶπε ἐμπιστευτικά, σὲ μένα μόνον, δυὸ λόγια γιὰ τὸ παρελθόν του.

Ὁ Οὐίλλιαμ Σαίξπηρ εἶχε ζήσει πολλὰς ζωάς. Μοῦ εἶπε πὼς εἶχε γεννηθεῖ στὴν Ἀμερική, μοῦ εἶπε πὼς εἶχε ζήσει στὸ Παρίσι. Μοῦ εἶπε πὼς, σὲ μιὰ ἀπὸ αὐτὲς τὶς ζωάς του, εἶχε γράψει πολὺ.

Μοῦ εἶπε πὼς τὴν τελευταία του ζωὴ τὴν εἶχε ζήσει στὸ Ἀμστερνταμ: ἐκεῖ εἶχε ἀγαπήσει γιὰ τελευταία φορά, ἐκεῖ εἶχαν γεννηθεῖ τὰ τρία του τελευταῖα παιδιά.

Ὅταν πιά στὸν Βορρὰ εἶχαν λειώσει ἐντελῶς οἱ πάγοι, ὁ Οὐίλλιαμ Σαίξπηρ εἶδε τὶς Μεγάλες Πλημύρες νὰ σκεπάζουν τὴν τελευταία του πόλη. Κι ἔφυγε.

Μαζί μὲ τὴ γυναῖκα του καὶ τὰ παιδιά του διέσχισαν τὴ Γερμανία καὶ κατάρφεραν νὰ φτάσουν στὴν Ἑλβετία. Ἡ γυναῖκα του πέθανε στὴ Γενεύη: τὸ ἐλβετικὸ κράτος εἶχε ἀπαγορεύσει στοὺς ξένους ὑπηκόους νὰ πίνουν πάνω ἀπὸ ἓνα λίτρο νερὸ τὴν ἑβδομάδα, κι ἐκείνη δὲν ἄντεξε, ὅπως καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

Ὁ Οὐίλλιαμ εἶχε συνεχίσει τὸν δρόμο του μαζί μὲ τὰ τρία του παιδιά. Ὅπως στὰ περισσότερα παιδιά τοῦ Βορρᾶ, τὸ δέρμα τους ἦταν ἄρρωστο, ξεκολλοῦσε κι ἔπεφτε κομμάτι κομμάτι. Κι ἀπαγορευόταν ἤδη νὰ μεταφέρει κανεὶς ἄρρωστα παιδιά. Γιὰ πολὺ καιρὸ, εἶχε καταφέρει νὰ κρύβει τὴν ἀρρώστια τους: τὰ ἔβαφε, τὰ στόλιζε σὰν κοῦκλες, καὶ τοὺς ζητοῦσε νὰ βάζουν τὰ δυνατὰ τους καὶ νὰ χαμογελοῦν στοὺς περαστικούς.

Περπάτησαν γιὰ πολὺ καιρὸ. Ὁ Οὐίλλιαμ Σαίξπηρ δὲν ἤξερε ποῦ ἔπρεπε νὰ πάει, ἀλλὰ ἤξερε, ὅπως ἔλεγε, ὅτι ἔπρεπε νὰ συνεχίσει νὰ περπατάει ἀδιάκοπα, χωρὶς σταματημό.

Πέρασε μὲ τὰ παιδιά του τὰ ψηλὰ βουνά. Περπάτησε μαζί μὲ τὰ παιδιά του στοὺς ἔρημους δρόμους. Διέ-

σχισε δάση διαβρωμένα από την ὄξινη βροχή. Ἐκοψε δρόμο μαζί με τὰ παιδιά του μέσα ἀπὸ ἀμέτρητα χωράφια: ἄλλα χωρὶς λόγο ὑπαρξῆς καὶ ἄλλα χωρὶς τελειωμό.

Οἱ λιγοστοὶ ἄνθρωποι ποὺ συναντοῦσε, πλησίαζαν καὶ κοιτοῦσαν τὰ παιδιά του σὰν νὰ ἦταν ὑπερφυσικά ὄντα: ἤδη ἀπὸ ἐκείνη τὴν ἐποχὴ τὰ παιδιά ἦταν σπάνιο εἶδος.

Τὰ ἔσερνε μαζί του, στὸ καρότσι του, καὶ τοὺς διάβαζε τὸ βιβλίο του.

— Δὲ θὰ λὲς τότε, ὅτι εἴμαστε εὐτυχισμένοι, ὅτι εἴμαστε ξανὰ ὅπως οἱ ἀρχαῖοι ἱερεῖς τῆς φύσης, οἱ ἱεροὶ καὶ χαρούμενοι, ποὺ ἦταν ἤδη εὐλαβικοὶ προτοῦ ὑπάρξει κανὲν ναός;²

Ὅταν ἡ ἀρρώστια τοὺς ἦταν πιά ὀλοφάνερη, κατὰφερε νὰ συνεχίζει τὸν δρόμο του κρύβοντάς τα καὶ δὲν τὰ ἐγκατέλειπε παρὰ μόνον ὅταν θεώρησε ὅτι ὁ θάνατός τοὺς πιά πλησίαζε: ἀναπόδραστος.

Ὁ Οὐίλλιαμ Σαίξπηρ ἦταν ἤδη πολὺ γέρος. Ἦταν ἕνας ἀπὸ τοὺς τελευταίους ἄντρες ποὺ εἶχαν παιδιά: τὰ σπερματοζωάρια εἶχαν ἐξαφανιστεῖ πάρα πολλὰ χρόνια πιά ἀπὸ τὰ ἀνδρικά ὑγρὰ καὶ μόνον οἱ πολὺ ἡλικιωμένοι εἶχαν ἀκόμη τὴ δυνατότητα νὰ τεκνοποιοῦν.

2. Χαίλντερλιν, ὁ.π., σ. 193. Ἡ κατὰ λέξη μετάφραση ἀπὸ τὰ γαλλικὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ παραθέματος εἶναι: «Θὰ εἴμαστε καὶ πάλι εὐτυχισμένοι...», ἐνῶ τὸ παράθεμα ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ μετάφραση, παρακολουθώντας τὸ γερμανικὸ κείμενο, λέει: «Δὲ θὰ λὲς τότε, ὅτι εἴμαστε εὐτυχισμένοι, ὅτι εἴμαστε ξανά...»

‘Ο Ούίλλιαμ Σαίξπηρ ἦταν πολὺ γέρος. Τὰ παιδιὰ του ἦταν ἐννιά, ἐφτὰ καὶ τεσσάρων χρονῶν. Ὅταν τὰ ἐγκατέλειψε, μού εἶπε, δὲν μπορούσαν πιὰ νὰ μιλήσουν, νὰ φᾶνε, οὔτε νὰ πιοῦν.

‘Ο Ούίλλιαμ Σαίξπηρ θυμόταν τὰ ὀνόματά τους.

‘Ο Ούίλλιαμ Σαίξπηρ θυμόταν τὰ πρόσωπά τους.

‘Ο Ούίλλιαμ Σαίξπηρ θυμόταν τὸ γέλιο τους.

‘Ο Ούίλλιαμ Σαίξπηρ δὲν μετάνιωνε, ὅπως οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι, ποὺ ἔκανε παιδιὰ. Πρὶν τὰ φέρει στὸν κόσμο, φοβόταν ὅτι θὰ πέθαιναν πρὶν ἀπὸ τὸν ἴδιο: ὅτι θὰ πέθαιναν πρὶν μεγαλώσουν.

Δὲν μετάνιωνε ποὺ ἔζησαν τῇ σύντομῃ παιδικῇ τους ζωῇ.

Δὲν μετάνιωνε ποὺ τὰ εἶχε ἀγαπήσει.

Δὲν μετάνιωνε γιὰ τὴν ἀρρώστια τους.

Γιὰ ἓνα μόνο μετάνιωνε: μετάνιωνε πού, ὅταν ἀναγκάστηκε νὰ τὰ ἐγκαταλείψει, δὲν εἶχε τὸ κουράγιο νὰ τὰ σκοτώσει.

8

Ἄκουσα τὴν ἱστορία του. Εἶχα ἀκούσει τόσο πολλές. Ἡ δική του δὲν ἦταν καὶ τόσο φρικτὴ: εἶχε ζήσει πολλές ζωές, καὶ σ’ ἄλλες του ζωές, πρὶν ἀπὸ τὴν τελευταία, ἦταν εὐτυχισμένος.

‘Ο Γιώργος, λόγου χάρη, ὁ προ-προτελευταῖος ἄνθρωπος, εἶχε ζήσει μόνο μία ζωή.

Εἶχε γεννηθεῖ στήν Κρήτη καί μαζί μέ τή γυναίκα του καί τὰ παιδιά του ἦταν ἀπό τοὺς ἐλάχιστους —λίγες ἑκατοντάδες μόνο— ποὺ δὲν κατάφεραν νὰ φύγουν ἀπὸ τὸ νησί ὅταν στερέψαν οἱ πηγές.

Ἡ γυναίκα τοῦ Γιώργου αὐτοκτόνησε τότε. Ὁ Γιώργος εἶχε κάνει μαζί της ἑφτά παιδιά: τὰ πέντε πέθαναν τοὺς πρώτους μῆνες τῆς ζωῆς τους. Ἀπὸ τὰ δύο ποὺ ἔζησαν, τὸ ἓνα σκοτώθηκε στίς μάχες ποὺ ξέσπασαν ὅταν σώθηκε ἀπὸ τὸ νησί τὸ νερό.

Ὁ Γιώργος εἶχε καταφέρει νὰ φύγει, κωπηλατώντας, μέ τὸ πιὸ μικρὸ παιδί του: τριῶν χρονῶν ἦταν. Ἐκανε κουπὶ μιὰ ὀλόκληρη ἑβδομάδα, μέ τὸ παιδί του διψασμένο στὸ πλάι του, παρακαλώντας τὸν οὐρανὸ νὰ τοὺς χαρίσει λίγες στάλες βροχή.

Ὅταν ἐξαντλημένος λιποθύμησε, ἡ εὐχή του πραγματοποιήθηκε: ξύπνησε νιώθοντας τὶς στάλες στὸ πρόσωπό του.

Τρελὸς ἀπὸ τὴ χαρά του, στράφηκε πρὸς τὸν τελευταῖο του γιό — καί εἶδε πὼς ἦταν ἤδη νεκρός.

Συνέχιζε νὰ ὀνειρεύεται κάθε νύχτα, μοῦ εἶχε πεῖ, τὸ μικρό, ἀκίνητο σῶμα ποὺ τὸ ἔσφιγγε στήν ἀγκαλιά του ὄρες ἀτέλειωτες, θρηνώντας καί οὐρλιάζοντας μονάχος του καταμεσῆς στὸ πέλαγο.

Τὴν ἐπομένη, ἔβρεχε ὅλη τὴ μέρα. Τρία χρόνια εἶχε νὰ συμβεῖ κάτι τέτοιο.

—Ὁ οὐρανός, ἔλεγε ὁ Γιώργος, ὁ οὐρανός ποὺ μοῦ πῆρε τὸν τελευταῖο μου γιό, ὁ οὐρανός δὲν ἤθελε νὰ πεθάνω κι ἐγώ — ἀλλὰ μονάχα νὰ ὑποφέρω.

Ὁ Γιώργος εἶχε κάνει κουπὶ γιὰ ἄλλη μιὰ ἐβδομάδα. Ἐπειτα, μιὰ νύχτα, ἡ μικροσκοπικὴ του βάρκα ἔπεσε πάνω σὲ ἓνα φεριμπότ. Κατάφερε νὰ ἀνέβει στὸ καράβι. Ἦταν γεμάτο πτώματα. Ἦταν ἓνα ἀπὸ αὐτὰ τὰ πλοῖα πού, στὰ τέλη τῆς δεκαετίας τοῦ πενήντα, τὰ εἶχαν μετατρέψει σὲ κινητὰ νοσοκομεῖα καὶ δὲν εἶχαν δικαίωμα νὰ δέσουν σὲ κανένα λιμάνι, ἀλλὰ ἀρμενίζαν ἀπλῶς ἀκυβέρνητα, κουβαλώντας τοὺς ἀναρίθμητους ἀσθενεῖς τοῦ Ἰοῦ.

Σ' ὀρισμένα σώματα πού εἶχαν μουμιοποιηθεῖ ἔβλεπες σημάδια ἀπὸ δαγκωματιές: λόγῳ τῆς ἀσιτίας καὶ τῆς ἀδυναμίας τους νὰ κινηθοῦν, οἱ ἄνθρωποι εἶχαν φάει τὶς ἴδιες τους τὶς σάρκες.

Ὁ Γιώργος ἔμεινε πολὺ καιρὸ στὸ πλοῖο, παρακαλώντας ὁ μολυσμένος ἀέρας, ἡ δίψα καὶ ἡ πείνα νὰ τοῦ χαρίσουν ἐπιτέλους τὸν θάνατο πὸν περίμενε. Ὁ Ἰὸς ὅμως δὲν τὸν ἤθελε καὶ ἡ πείνα δὲν ἀρκοῦσε, καὶ ἡ βροχὴ πὸν ἔπεφτε ἀκατάπαυστα, ὅσο κι ἂν ἔσφιγγε τὰ χεῖλη του, πότιζε τὸ κορμὶ του.

Ἔτσι, ὁ Γιώργος ξαναμπῆκε στὴ βάρκα του καὶ ἀφέθηκε ν' ἀρμενίζει, πεινασμένος, ἀναίσθητος, παρασυρμένος ἀπὸ τὰ ρεύματα.

Στὸν Πειραιᾶ τὸν ὁδήγησαν τὰ ρεύματα καὶ ὄχι τὰ δυνατὰ του μπράτσα.

9

“Όταν ο πληθυσμός τῆς γῆς ἄρχισε νὰ μειώνεται, ἔφαχναν ὅλοι νὰ βροῦν τὸν λόγο: τὸν ἓνα καὶ μοναδικό. Αὐτὴ πιά εἶχε γίνει ἡ κύρια ἀνθρώπινη δραστηριότητα. Ἀπὸ πολὺ καιρὸ ἤδη, ἄλλωστε, ὁ ἄνθρωπος εἶχε καταλήξει, μὲ τὴ διαρκὴ ἐξειδίκευση, νὰ ξέρει τὰ πάντα... γιὰ τὸ τίποτα. Ἐφτιαχνε λοιπὸν ὁ καθένας τὴ θεωρία του, ὅχι γιὰ νὰ βοηθήσει μὲ κάποιο τρόπο νὰ ἀποφευχθεῖ τὸ προαναγγελθὲν τέλος, ἀλλὰ μὲ μοναδικὸ σκοπὸ τοῦ νὰ πείσει τοὺς ἄλλους.

“Ὅπως ἔχει συμβεῖ τόσο συχνὰ στὴν ἀνθρώπινη ἱστορία, ἦταν γιὰ τὸν καθένα πιὸ σημαντικὸ νὰ πείσει τοὺς ἄλλους πῶς εἶχε δίκιο παρὰ νὰ ἀναστρέψει τὴ ροὴ τῶν γεγονότων.

Μὲ δεδομένο ὅτι τὸ τάδε εἶδος μέλισσας θὰ ἐξαφανιζόταν τὴν τάδε ἡμερομηνία καὶ ὅτι τὸ συγκεκριμένο εἶδος μέλισσας θὰ διασφάλιζε τὴν ἐπικονίαση τῆς δεῖνα κατηγορίας φυτῶν, ποὺ ἐξασφάλιζαν τὴν ἐπιβίωση τόσων ἄλλων ζωικῶν καὶ φυτικῶν εἰδῶν, ποὺ ἀντιπροσώπευαν τὸ τάδε ποσοστὸ τῆς ἀνθρώπινης διατροφῆς ἐν γένει, ἔπρεπε νὰ ἀπαγορευτεῖ ἡ ἐναέρια κυκλοφορία μεταξὺ ὁχτῶ τὸ βράδυ καὶ πέντε τὸ πρωὶ ἢ μεταξὺ ἐννιὰ τὸ πρωὶ καὶ ἕξι τὸ ἀπόγευμα;

Δεδομένου ὅτι τὴν τάδε ἡμερομηνία δύο τύποι βακτηρίων θὰ σχημάτιζαν ἓνα βιο-υμένιο ἐξαιρετικὰ δραστικὸ ὅσον ἀφορᾷ τὴν πρόκληση τῆς τερηδόνας καὶ ὥς ἐκ

τούτου όλόκληρο τὸ ἀνθρώπινο γένος θὰ κινδύνευε νὰ μείνει χωρὶς δόντια, γιὰ νὰ ἀντιμετωπιστεῖ ὁ κίνδυνος θὰ ἔπρεπε ἄραγε νὰ ξεκινήσει ἀμέσως ἓνα πρόγραμμα μαζικῆς κατασκευῆς τυποποιημένων τεχνητῶν ὀδοντοστοιχιῶν γιὰ ὅλες τὶς ἡλικίες, κάτι ποὺ θὰ ἀπαιτοῦσε τὴν ἄδεια σταδιακῆς αὐξήσεως τῶν ἐκπομπῶν διοξειδίου τοῦ ἄνθρακα κατὰ 4,7% μέσα σὲ πέντε χρόνια, ἢ μήπως ἦταν καλύτερα νὰ περιμένουν λίγους μῆνες ἀκόμη;

Γνωρίζοντας ὅτι ἐπίκειται ἡ ὀλικὴ καταστροφή τοῦ ὑδροφόρου ὀρίζοντα στὶς χῶρες τῆς νοτιοανατολικῆς Μεσογείου καὶ προκειμένου νὰ διασφαλιστεῖ ἡ ἐλάχιστη κατανάλωση πόσιμου νεροῦ γιὰ τοὺς τελευταίους ἐπιζῶντες τῆς Ἀφρικῆς, ἦταν πραγματικὰ ἀναγκαῖο νὰ ἐπιβληθεῖ στοὺς Εὐρωπαίους νὰ πλένουν τὰ ὀχήματά τους μόνο μία φορὰ τὸ τρίμηνο ἢ ἦταν δυνατόν νὰ τοὺς ἐπιτραπεῖ νὰ συνεχίσουν νὰ τὰ πλένουν μία φορὰ τὸ μῆνα;

Λίγες μόνο δεκαετίες πρὶν ἐξαφανιστοῦν, οἱ ἄνθρωποι, προκειμένου νὰ μὴ βλέπουν τὸ πρόβλημα, ἐπιδίδονταν σὲ θλιβερὲς ἀντιπαραθέσεις.

10

Μερικὲς φορές, ὁ Οὐίλλιαμ Σαίξπηρ ἔπαιρνε τὸ βιβλίο του καὶ μοῦ ἔλεγε:

— Ἄκου, Μπελαρμέν³... Ἄκου...

3. Ὁ ἥρωας τοῦ Χέλντερλιν ὀνομάζεται Μπελαρμίνο καὶ τοῦ Ἀμιγκορένα Μπελαρμέν.

Καὶ μοῦ διάβαζε:

— «Ὅλα εἶναι ἀτελῆ στὸν κόσμον, εἶναι τὸ βιολὶ τῶν ἀνθρώπων. Ἄν ἔλεγε κανεὶς σ' αὐτοὺς τοὺς θεομίσητους πὼς εἶναι ὅλα τους ἀτελῆ, ἐπειδὴ δὲν ἀφήνουν τίποτα ἀσύλητο, τίποτα ἀγνό, καὶ τίποτα τὸ ἱερὸ ἄθικτο μὲ τὰ ἄξεστά τους χέρια, ἂν τοὺς ἔλεγε πὼς δὲν εὐδοκίμεῖ τίποτα κοντά τους, ἐπειδὴ δὲν σέβονται τὴ ρίζα κάθε εὐδοκίμησης, τὴ θεία Φύση, πὼς ἡ ζωὴ κοντά τους εἶναι σαχλή, φορτωμένη μὲ ἔγνοιες καὶ παραγεμισμένη μὲ ψυχρὸ βουβὸ διχασμό, ἐπειδὴ περιφρονοῦν τὸ Πνεῦμα, ποὺ στὴν ἀνθρώπινη πράξη φέρνει δύναμη καὶ εὐγένεια, στὸν πόνο χάρη καὶ ἀγάπη καὶ τὴν ἀδελφосύνη στὶς πόλεις καὶ τὰ σπίτια.»⁴

Σήκωνε ἔπειτα τὰ μάτια ἀπὸ τὸ βιβλίο του, στύλωνε πάνω μου τὸ πυρετικό του βλέμμα καὶ μὲ ρωτοῦσε:

— Καταλαβαίνεις, Μπελαρμέν;

11

Ὁ Οὐίλλιαμ Σαίξπηρ ἦταν ἑκατὸν εἴκοσι τεσσάρων χρονῶν. Ἦξερε πολλὰ πράγματα. Ἐγὼ εἶμαι μόνο εἴκοσι καὶ δὲν ξέρω σχεδὸν τίποτα.

4. Χαίλντερλιν, ὁ.π., σ. 225. Σημαντικὴ διαφοροποίηση: ὁ Χέλντερλιν γράφει: «Ὅλα εἶναι ἀτελῆ στὸν κόσμον, εἶναι τὸ βιολὶ τῶν *Γερμανῶν*». Γιὰ τὴν ἀντίληψιν τοῦ Χέλντερλιν γενικὰ καὶ εἰδικὰ στὸ συγκεκριμένο ἔργο, βλ. τὸ κείμενο τῆς Ἀναστασίας Ἀντωνοπούλου στὸ Παράρτημα. Τὸ γαλλικὸ κείμενο κλείνει μὲ ἔρωτηματικό, ἐνῶ ἡ ἐλληνικὴ μετάφραση μὲ τελεία.

2086: Τὸ τέλος τοῦ κόσμου. Ἀκολουθώντας ἓνα μυστηριῶδες Κάλεσμα οἱ τελευταῖοι κάτοικοι τῆς Γῆς συγκεντρώνονται στὴν Ἀκρόπολη τῆς Ἀθήνας. Μέσα ἀπὸ τὶς περιπέτειές τους ὁ γνωστὸς σκηνοθέτης καὶ συγγραφέας Σαντιάγο Ἀμιγκορένα ἀναζητᾷ τὶς αἰτίες τῆς καταστροφῆς.

Μὴν περιμένετε τὴν κινηματογραφικὴ μεταφορὰ τοῦ βιβλίου μὲ πρωταγωνιστὲς τὸν Νικ Νόλτε καὶ τὴ Σαρλότ Ράμπλινγκ! Δεῖτε πρῶτοι γιατί τὸ μυθιστόρημα αὐτὸ ξεχωρίζει:

Αναζητήστε το [εδώ](#)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
GUTENBERG

www.gutenbergbooks.gr

 [/gutenbergbooks](https://www.facebook.com/gutenbergbooks)